

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

**ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
освітнього ступеня магістр**

на тему:

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА
ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ**

Виконала:

студентка II курсу, 602 групи
денної форми навчання
спеціальності: 012 Дошкільна освіта.
Освітня програма: Дошкільна освіта.
Початкова освіта.

Феськова Дар'я Святославівна

Керівник:

канд.пед.наук, доцент

Підлипняк Ірина Юріївна

Рецензент:

канд.пед.наук, доцент

Попиченко Світлана Сергіївна

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	7
1.1 Проблема фізичного виховання особистості в психолого- педагогічній літературі.....	7
1.2 Збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в теорії і практиці дошкільної освіти	15
1.3. Стан збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти.....	38
1.4. Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку.....	44
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ЗІ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	50
2.1. Характеристика рівнів збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.....	50
2.2. Методика збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.....	62
2.3. Порівняльна характеристика рівнів збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.....	85
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена державними вимогами та концептуальними положеннями щодо мовної освіти громадян України, про що йдеться в низці загальнодержавних нормативних документів, а саме:

Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 р.; Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту»; Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.), у яких позиціонується необхідність збереження і розвитку здоров'я громадян, посилена увага до мовної освіти в усіх закладах освіти, у тому числі й дошкільної, наголошено на необхідності розв'язання одного з ключових завдань дошкільної освіти – формування мовленнєвої особистості дошкільника як активного, ініціативного мовця.

Питання словникової роботи з дітьми на етапі дошкільного дитинства досліджувалось багатьма вченими у різних напрямках, зокрема: збагачення словника дітей дошкільного віку (А. Богуш, Ю. Руденко та ін.); особливості становлення і розвитку словника дітей упродовж дошкільного дитинства (Г. Ватаманюк, О. Ковшар, Н. Луцан, О. Трифонова та ін.); тематичний принцип уведення лексики, асоціативне поєднання слів (Н. Гавриш, Н. Кирста та ін.); особливості словникової роботи з дітьми дошкільного віку в різних видах діяльності (Л. Глухенька, А. Іваненко, К. Крутій, Т. Науменко). Проблеми мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку засобами фізичного виховання розглядались у дослідженнях О. Богінч, В. Вільчовського, С. Замрозевич, І. Кліш.

Аналіз сучасної практики дошкільної освіти засвідчив наявність низки суперечностей, що потребують розв'язання, як-от: між необхідністю збагачення, уточнення й активізацією словника дітей молодшого дошкільного віку та обмеженим використанням різних видів діяльності для розвитку мовлення дітей цього віку; між значним лексичним потенціалом системи фізичного виховання й недостатньою увагою вихователів закладів дошкільної освіти до його використання в роботі з дітьми молодшого дошкільного віку.

Необхідність розв'язання означених суперечностей зумовила вибір теми

дослідження «Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально апробувати педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність феномену «збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання»; уточнити поняття «словникова робота в закладі дошкільної освіти», «збагачення словника», «фізичне виховання дітей дошкільного віку».

2. Виявити критерії, показники, схарактеризувати рівні розвитку словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

3. Обґрунтувати педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

4. Експериментально перевірити методику збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Об'єкт дослідження – словникова робота з дітьми молодшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Гіпотеза дослідження: збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови:

– забезпечення мовленнєвого супроводу процесу фізичного виховання дітей молодшого дошкільного віку;

– упровадження інтерактивних мовленнєвих технологій у процесі фізичного виховання;

– наявність позитивних стимулів збагачення словника дітей у процесі фізичного виховання; взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї у збагаченні словника дітей молодшого дошкільного віку засобами фізичного виховання.

Методи дослідження: *теоретичні* – вивчення, аналіз та узагальнення

педагогічної, лінгводидактичної, психолого-педагогічної і методичної літератури використано для розкриття сутності феномену «збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання», уточнення понять «словникова робота», «збагачення словника», «фізичне виховання», виявлення критеріїв і показників, обґрунтування педагогічних умов розвитку словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання; *емпіричні* – цілеспрямоване спостереження за мовленням молодших дошкільників, анкетування, бесіда, аналіз навчально-виховних планів вихователів, освітніх програм для визначення стану досліджуваної проблеми у практиці закладів дошкільної освіти; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та прикінцевий етапи) – для експериментальної перевірки педагогічних умов, моделі та методики збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні й упровадженні діагностувальної і формувальної методик збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання; комплексу індивідуальних мовленнєвих діагностичних завдань для дітей молодшого дошкільного віку, дібраних за кожним показником. Експериментальний матеріал може бути використаний у практиці роботи закладів дошкільної освіти.

Структура роботи. Робота складається з двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, що налічує 51 джерело, 11 додатків. Основний зміст роботи викладено на 78 сторінках, ілюстровано 24 таблицями, 10 рисунками.

ВИСНОВКИ

У випускній кваліфікаційній роботі проведено теоретичний аналіз та узагальнено ключові аспекти наукової проблеми щодо упровадження педагогічних умов та методики збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Системний аналіз наукових праць закордонних та вітчизняних науковців, засвідчив комплексне дослідження такої проблеми. Здобуті результати підтвердили реалізованість мети і завдань дослідження дали підстави сформулювати висновки:

1. Уточнено поняття «словникова робота в закладі дошкільної освіти», «збагачення словника», «фізичне виховання дітей дошкільного віку».

У роботі поняття «словникова робота в закладі дошкільної освіти» трактується як систематичне і планомірне поповнення активного й пасивного словника дітей у процесі засвоєння нових, незнайомих (натомість доступних для розуміння дітьми) слів з основного словникового фонду української мови, їх закріплення, уточнення й активізація.

2. Визначено критерії і показники збагаченням словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання: когнітивний – із показниками: наявність лексики, що позначає рухову активність у процесі фізичного виховання; розуміння елементарної спортивної термінології; репродуктивний – із показниками: вживання в мовленні в процесі фізичного виховання і повсякденному житті різних частин мови; інтерактивний – із показниками: образність (асоціативність) словника; точність і доречність використання елементарної спортивної термінології. Відповідно до критеріїв і показників було схарактеризовано рівні розвитку словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання: достатній, задовільний, низький.

3. Педагогічними умовами збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання було обрано: забезпечення мовленнєвого супроводу процесу фізичного виховання дітей молодшого

дошкільного віку; упровадження інтерактивних мовленнєвих технологій у процесі фізичного виховання; наявність позитивних стимулів збагачення словника дітей у процесі фізичного виховання; взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї у збагаченні словника дітей молодшого дошкільного віку засобами фізичного виховання.

4. Апробовано експериментальну методику збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання з поетапним упровадженням визначених педагогічних умов. У процесі експериментальної роботи було використано поєднання традиційних форм і методів роботи із фізичного виховання (різні види гімнастики (ранкова, пробудження, імунна, пальчикова, гімнастика для очей, підбадьорююча, коригувальна тощо), традиційні заняття з фізичної культури, інтегровані заняття, рухливі ігри, гігієнічні процедури, загартування дітей тощо) з елементами інноваційних інтерактивних технологій (казкотерапія, казкотерапія в поєднанні із фідбол-вправами, пісочна терапія, танцювально-рухова терапія, сміхотерапія, музикотерапія, релаксація під музику, імунна гімнастика, «Етюди для душі», фідбол, рухливі та спортивні ігри, різні види масажу, психологічний етюд «Після дощу»; елементи хатха-йоги «Журавель», «Індійські йоги», «Повтори за мною», «Ловимо сонячні промінчики» тощо); використання сюрпризних моментів і сюрпризних ситуацій, інтегрованих фізкультурно-мовленнєвих занять з домінуванням мовленнєвої або рухової активності; комплексних занять, у яких фізкультурно-мовленнєва діяльність була б рівнозначною; спільні спортивні свята та розваги за участю батьків вихованців, консультації і круглі столи тощо.

Експериментально доведено, що методика збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання з поетапним упровадженням визначених педагогічних умов позитивно вплинуло на ефективність цього процесу. За результатами прикінцевого етапу експерименту виявлено, що в дітей молодшого дошкільного віку експериментальної групи, на відміну від контрольної, відбулися суттєві позитивні зміни в рівнях розвитку словника в процесі фізичного виховання: на достатньому рівні стало 36,3 % вихованців (у контрольній групі – 13,3 %), на задовільному залишилося 52,9 %

респондентів (у контрольній групі – 50,8 %), на низькому рівні зафіксовано 10,8 % (у контрольній групі – 35,9 %) дітей молодшого дошкільного віку.